

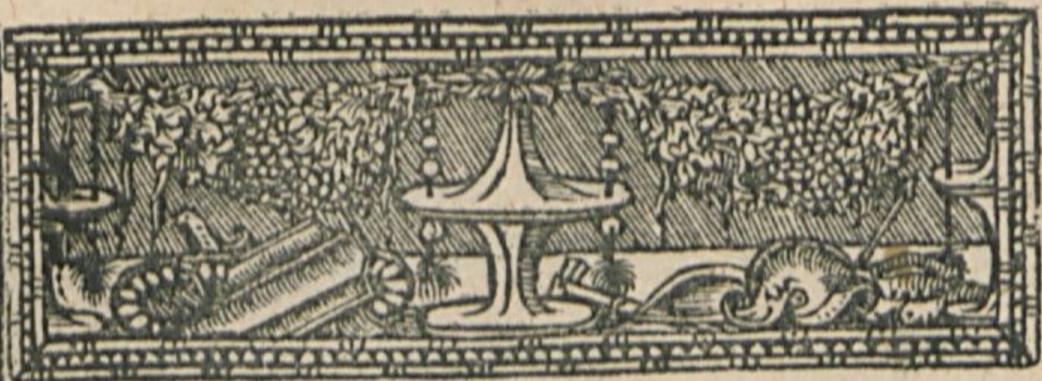
1. Contexta Suij Libri

1. Erasmi Antibarbaroz Liber unus
2. — Dulce bellum inexpertis
3. — — praevela paucis undiq; gentium eje-
cta et profligata.
4. — — Parabola sive Similia.
5. — — Julij P. M. Dialogus.

Incipit

1. Erasmi Antibarbaroz Liber unus
Incipit. Col. de de. sub. l. 1. r. 1.
Incipit. 2. Col. de de. sub. l. 1. r. 1.

2.

ELEGANS

CUM PRIMIS, ET MULTO
rum literis celebratum

Adagium,

DVLCE BELLVM IN=
EXPERTIS. DES.

ERAS. ROT.

AVTORE.

MOGVNTIAE ANNO

M. D. XXI.

DVLCE BEL

LVM INEXPERTIS. PER DESY.
DERIVM ERASMV M RO=
TERODAMVM.

ST ELEGANS cū primis, et multorum literis celebratum adagium est, ΓΛΥΚΥΣ Ἀπείρου πόλεμος, id est. Dulce bellum inexperto. Sunt quaedam rebus mortalium, quæ quantum habeant discriminis ac malorum, non intelligas, nisi facto periculo. Dulcis inexpertis cultura potentis amici. Expertus metuit. Bella res et splendida uidetur, inter aulicos obambulare proceres, in regijs uersari negocijs, at senes, quibus usu penitus cognita res est, ab ea felicitate libenter abstinent. Suaue uidetur, amare puellas sed ijs qui nondū senserūt, quantum amori insit amari. Ad eundem item modum accommodari poterit, ad quoduis negotium multo cum periculo, multisq; coniunctum malis, quod nemo uelit capessere, nisi iuuenis, et rerum imperitus. Siquidem Aristoteles in Rhetoricis hanc adfert causam, cur iuuenta sit audacior, contra senectū timidior, quod illis imperitia rerum confidentiam pariat, his multorum experientia malorum, timiditatem et contationem. Quod si quicquid est in rebus mortalium, quod contan-

A ij ter aggredi

ter aggredi conueniat, immo quod oportet at modis omnibus fugere, deprecari, propellere, certe bellum est, quo non alia res uel magis impia, uel calamitosior, uel latus perniciosior, uel hærens tenacior, uel tetrior, & in totum homine indignior, ut ne dicam Christiano. At dictu mirum quam hodie passim, quam temere, quam quauis de causa, suscipitur, quã immaniter ac Barbaricè geritur, non tantum ab ethnicis, uerũ etiam à Christianis, nec prophætanis modo, uerumetiam à sacerdotibus & Episcopis, nec solum à iuuenibus & imperitis, uerumetiam à senibus, & toties expertis, nec à plebeis tantum & uulgo natura mobili, sed potissimum à primâpibus, quorũ officium erat temerarios stultæ multitudinis motus, sapientia, rationeq; componere. Neq; desunt Iureconsulti ac Theologi, qui ad ista tam nefaria, factes admouent, et frigidam (quod aiunt) suffundunt. Quibus rebus fit, ut nunc bellum, adeo recepta res sit, ut demirentur homines, esse cui non placeat. Adeo probata, ut impium ac pene dixerim hæreticum sit improbasse rem unam omnium, ut sceleratissimam, ita miserissimam quoq;. At quanto iustius erat illud demirari quis malus genius, quæ pestis, quæ intemperia, quæ furia, primum in hominis mentem immiserit, rem usq; adeo beluam, ut placidum illud animal, quod natura pacè beneuolentiæq; genuit, quod unum omnium saluti prodidit, tam ferina uesania, tam insanis tumultibus in mutuum rueret perniciem. Id quod magis etiã admirabitur, quisquis

animus

INEXPERTIS. ERAS. AVT. S

animum à vulgo receptis opinionibus, ad ipsam rerum
uim & naturam perspicendam conuerterit, ac seorsim
hinc hominis imaginem, hinc belli simulachrum uere phi
losophicis oculis aliquantisper contempletur. Primum igitur
si quis habitum modo figuramque corporis humani
consyderet, an non protinus intellecturus est, naturam
uel potius deum, animal hoc non bello, sed amicitiae, non
exitio, sed saluti, non iniuriae, sed beneficentiae genuisse?
Nam ceterorum animantium suis unumquodque instru-
xit armis. Taurorum impetus armauit cornibus, Leonum
rabiem unguibus, Apris fulmineos affixit dentes. Ele-
phantos praeter autem & molem, promissa de quoque tuta-
tus est, Crocodilum autis uelut laminis communiuit, Del-
phinis teli uice pinnas addidit, Histricem spinis, Ralam a-
culeis defendit, Gallis calcar addidit. Alia testis, alia Co-
rio, alia Cortice, communiuit. Sunt quorum incolumitati,
pernicitate prospexit, ueluti Columbis. Sunt rursum, qui
bus uenenum teli uice tribuit. Addidit his speciem tetram
ac beluinam, addidit oculos truces, uocis stridorem. Inse-
uit natua quaedam dissidia. Solum hominem nudum pro-
duxit, imbecillum, tenerum, inermem, mollissima carne,
cute leui. Nihil usquam in membris, quod ad pugnam, aut
uiolentiam datum uideri possit, ut ne dicam interim, quod
cetera fere, statim, ut nata sunt, sibi sufficiunt ad uitam
tuendam, solus homo sic prodit, ut multo tempore totus à
subsidio pendeat alieno. Nec fari nouit, nec ingredi, nec

6 **DVLCE BELLVM**
abum capere, uagitu tantum implorat opem, ut uel hinc
coniici possit, solum hoc animal totum amicitiae nasci, quae
mutuis officijs & coit, & cohaeret potissimum. Proinde
natura uoluit hominem uitae munus, non tam sibi, quam
beneuolentiae acceptum ferre, quo uidelicet intelligeret se
se gratijs esse dicatū ac necessitudini. Tum speciem dedit non
tetram & horridam uti ceteris, sed mitem ac placidam,
amoris ac beneuolentiae notas praeseferentem. Tribuit oculos
amicos, & in his animi signa. Dedit brachiorum sinu
ad complexum. Dedit osculi sensum, quo aeu copula-
rentur, & sese contingerent animi. Vni risum attribuit,
alacritatis indicium. Vni lachrymas, clementiae & mise-
ricordiae symbolum. Quin & uocem dedit, non minacem
& horrendam, sicuti beluis, sed amicam & blandam.
Nec his contenta natura, sermonis & rationis usum uni
tribuit, quae quidem res ad parandam & alendam be-
neuolentiam imprimis ualet, ne quid omnino per uim in-
ter homines gereretur. Inseuit odium solitudinis, amore
sodalitatis. Indidit penitus beneuolentiae semina. Feat ut
quod est saluberrimum, idem sit & suauissimum. Quid
enim amico iucundius? At rursus, quid aequae necessari-
um? Proinde si maxime liceret absque mutuo commertio
commode uitam agere, nihil tamen iucundum uideri possit
absque sodio, nisi si quis prorsus hominem exuerit, & in
beluam degenerarit. Addidit insuper liberalium discipli-
narum studium, & cognitionis ardorem, quae res ut po-
tissimum

tiffimum abduat hominis ingenium ab omni feritate, ita
 ad conciliandas necessitudines præcipuam uim habet. Si-
quidem nec affinitas, nec sanguinis propinquitas arctio-
ribus, aut firmitioribus amicitiae uinculis astringit animos,
 quàm societas honestorum studiorum. Super hæc, admi-
 rabili quadam uarietate, dotes tum animorum, tum corpo-
 rum inter mortales partita est, nimirum ut singuli in sin-
 gulis inuenirent, quod uel amarent ac suspicerent ob ex-
 cellentiam, uel ob usum & necessitatem ambirent & am-
 plecterentur. Denuq; indidit diuinæ mentis santillulam,
 ut nullo etiam ostenso præmio, tamen per se iuuet bene-
 mereri de omnibus. Id enim deo maxime proprium ac
 naturale, suo beneficio consulere uniuersis. Alioqui quid
 illud est, quod haud uulgarem animo sentimus uoluptas-
 tem, ubi quem per nos seruatum intelligimus? Proinde
deus in hoc mundo uelut simulachrum quoddam sui con-
 constituit hominem, ut æu terrenum quoddam numen, sa-
 luti prospiceret omnium. Sentiunt hoc ipsa etiam bruta,
 cum uideamus non mitia solum, uerumetiam Pardos &
 Leones, & his immitiores beluas, in magnis periculis
 ad hominis opem confugere. Hoc extremum omnibus a-
 sylum, hæc ara est uniuersis. Homini effigiem utaque
depinximus. Nunc belli simulachrum ex aduerso cum
 hac, si uidetur, componamus. Iam igitur uidere te
 puta, barbaras cohortes, ipso uultu sonoque uocis hor-
 rendas, hinc atque hinc instructas ferratas acies, for-

midabilem armorum crepitum, simul & fulgorem,
 inamabilem tantæ multitudinis fremitum, oculos mina=
 æs, rauca cornua, terrificum Taratantarae cantum,
bombardarum tonitrus, non minus formidolosa ueris,
 sed magis noxia, clamorem insanum, concursum furi=
 osum, immanem laniationem, cadentium & occidentium
 crudeles uices, congestas strages, undantes cruore
 campos, fluuios humano tinctos sanguine. Fit interea non-
nunquam, ut frater inadat in fratrem, affinis in affinem,
 amicus in amicum, & communi furore iam debachante,
 in eius uiscera stringit ferrum, à quo ne uerbo quidem un=
 quam fuerit læsus. Denique tantum malorum habet illa
 Tragoedia, ut à commemoratione quoque pectus huma=
 num abhorreat. Vt interim nō referam illa uulgaria præ=
 his, leuiaq; protritæ passim segites, exustas uillas, incen=
 sos pagos, abacta pecora, constupratas uirgines, tractos
 in captiuitatem senes, dircepta phana, latroanijs, præda=
 tionibus, uiolentia, plena omnia. Vtq; tacæam illa, quæ fe=
 liçissimum etiam ac iustissimum bellum consequi solent, Ex
pilatam plæbem, oneratos proceres, tot senes orbos, &
 simul in cæde liberorū occisos, tot anus destitutas, & cru=
 delius q̄ ferro pemptas, tot matronas uiduas, tot liberos
 orphanos, tot domos funestas, tot opulentos ad inopiam
 redactos. Nam de morū pniæ quid attinet loqui, cum ne=
 mo nesciat uniuersam uitæ pestem, semel è bello profiçsa?
Hinc pietatis contemptus, hinc legum neglectus, hinc
 ad quiduis

INEXPERTIS. ERAS. AVT. 9

ad quiduis audendum sceleris proptus animus. Hoc fonte nobis tam ingens latronum, raptorum, sacrilegorum, passorum turba scatet. Et quod est omnium grauissimū, hæc tam exitialis pestilentia, nescit se suis continere spacijs. Sed in uno quopiā angulo nata, non solum finitimas regiones ueluti contagio peruadit, uerumetiam procul semotas, uel mercede uel per affinitatis, aut foederis occasione in cōmunem tumultum, ac rerū tempestatem pertrahit. Quinetiam bellum è bello seritur, è simulato uerum, è pusillo maximū exoritur, neq; raro solet in his accidere, quod de Lernaeo monstro fabulis proditum est. Hisce de causis opinor, ueteres illi poëtae, qui rerum uim ac naturam, et sagacissime perspexerunt, et aptissimis figmentis adumbrarunt, tradidere bellum ab inferis imitti, idq; furiarum ministerio, neq; quamlibet furiam ad hoc negocij confiendum, esse idoneam. Deligitur omnium pestilentissima, cui nomina mille, mille nocendi artes. Hæc innūeris armata colubris, tartare a buccina precinit. Pan insano tumultu cōplet uniuersa. Bellona furiosum quatit flagellum. Furor impius, ruptis omnibus uinculorum nodis, euolat horridus ore cruento. Neq; non uiderunt hæc grāmaticā, quorum alij bellum κατ' αὐτὶ φρασiv dictum uolunt, quod nihil habeat neq; bonū, neq; bellum, nec alia ratione bellum esse bellum, quā furias Eumenides. Alij malunt à belua deductum, quod beluarum sit, non hominum in mutuum exitum congregari.

A V

At mibi

At mihi sanè plusquã ferinum, plusquã beluinum esse ut
 detur, armis conflagere. Primũ enim pleraq; brutorum
animantium in suo quodq; genere, concorditer & auxili-
ter degunt, gregatim incedunt, ope mutua sese tuentur.
Ne feræ quidem omnes dimicant. Sũt enim & innoxia,
sicut Damæ & Lepores, sed omnium efferaatissimæ, uelu-
ti Leones, Lupi, Tigrides. Quanquã nec hæ belligeran-
tur inter sese, quemadmodum nos. Canis caninam nõ est.
Leonum inter se feritas non dimicat. Draconi cum Draco-
ne pax est, inter uenena conuenit. At homini nulla fera
perniciosior, quã homo. Rursum illæ cum pugnant, suis
pugnant armis, nos præter naturam arte cacodæmonium
excogitatis, instruimur homines in hominum perniciẽ.
Nec illæ quibuslibet de causis seuiunt, uerum ubi uel fa-
mes stimulat in rabiem, uel se peti sentiunt, uel foetui suo
timent. Nos, deum immortalem, quã friuolis de causis,
quas bellorum tragœdias excitamus? Ob inanissi-
mos titulos, ob puerilem iram, ob mulierculam, ob caus-
as, his quoq; multo magis ridiculas. Ad hæc inter feras
uni cum una bellum est, idq; per breue. Et ut cruetissima
pugna sit, una aut altera uulnerata discedit. Quando au-
ditum est, id quod passim faciunt homines, centum milia
beluarum mutuo laniatu concidisse? Adde, quod ut feris
quibusdam naturale dissidium est cum alijs diuersi gene-
ris, ita rursum habent, cum quibus genuina firmaq; co-
herent amicitia. At homini cum homine, et cuilibet, cum
 quolibet

INEXPERTIS. ERAS. AVT. II

quolibet, iugis pugna est, nec ullum satis firmum foedus inter ullos mortalium. Adeo quicquid à sua degeneravit natura, in peiorem degenerat speciem, quàm si natura malignitatem ingenuisset. Vis scire quàm ferina, quàm foeda quàm non digna homine res sit bellum? Spectasti ne aliquando leonem cum urso commissum? Qui rictus, qui rugitus, qui fremitus, quæ immanitas, quæ laniatio? Inhorrescit, qui spectat etiam in tuto. At quanto foedius spectaculum, quanto immanius, uidere hominem cum homine tot armis, tot telis instructum conflagere? Quæso te quis homines crederet, nisi consuetudo mali sustulisset admirationem? Ardent oculi, pallent ora, furorem præfert incessus, frendet uox, clamor insanus, totus ferreus est, crepant arma, fulminant bombardæ. Mitius erat, si cibi caussa homo hominem deuoraret, si sanguinem hauriret, quanquàm hûc quoq; uentû est à quibusdam, ut id odij gratia faciunt. At nunc idè fit crudelius telis ueneno tinctis, tartareis machinis. Nullum usquam hominis uestigium. An credas hic ipsam naturam agnitam, quod condidit? Et si quis admoneat, an non merito huiusmodi uerbis sit admiratura? Quod nouum spectaculum ego uideo? Quis tartarus hoc nobis portentû edidit? Sunt qui me noueram appellent, quod in tam immensa rerû summa, uenena quædam genuerim, quanquam & hæc in hominis commodum cessura. Quod aliquot animantia perum mitia finxerim, etiam si nulla fera tam immitis est, quin arte

quin arte & officijs possit acurari. Homini cura māsue-
 scunt leones, mitescunt Dracones, seruiunt Vrsi. Quæ tã-
 dem est ista plusquã nouerca, quæ nouam hanc beluam,
 totius mundi pestem nobis dedit? Vnum animal totum ge-
 nui beneuolentiæ placidum, amicum, salutare. Quid ac-
 cidit, ut in huiusmodi feram degenerarit? Nihil agnosco
 hominis illius, quem finxi. Quis malus genius uitiauit
 opus meum? Quæ saga mentem humanam excantauit, et
 incãtauit beluam? Quæ Ciræ natiuam uertit formam?
Iuberem ut ad speculum sese contemplaretur infelix, sed
 quid cernant oculi, cum mens absit? Tamen aspice te i-
 psum si potes furiose bellator, si quo pacto contingat re-
 sipiscere. Vnde tibi minax crista uertias? Vnde fulgens
 galea, unde ferrea cornua, unde pinati cubiti? unde squa-
 mæ, unde dentes ærei, unde laminae? unde tela lætifera?
unde uox plusquam serina? unde uultus iste plusquam
 belunus? unde tonitru & fulmen, ipso Iouis fulmine,
 tum formidabilius tum nocentius? Ego te diuinũ quoddã
 animal finxi, quid uenit in mentem, ut te ipsum in tam
 immanem beluam transformares, ut nulla iam belua,
 futura sit belua, si cum homine componatur? Hæc atq;
 id genus alia per multa diceret opinor, architectrix illa
 rerum natura. Proinde cum sic conditus sit homo, quem
 admodum ostensum est, cum huiusmodi res sit bellum,
 quemadmodum nimium crebro sentimus, haud medio-
 criter admirandum uidetur, quis deus, qui morbus, aut
 qui casus,

qui casus, primum in humanum pectus immiserit, ut
 loetale ferrum in hominis stringeret uiscera? Multis gra-
dibus ad tam insignem uesaniam uentum sit oportet. Ne-
mo siquidem repente fuit turpissimus, ut inquit poëta
Satyricus. Semperq; malorum maxima, sub umbra ac
specte boni subreperunt in uitam hominum. Olim igitur
cum rudes illi prisaque mortales, nudi, sine moenibus,
absque tecto, uitam in syluis agerent, euenit aliquoties,
ut à feris ac beluis offenderentur. Cum his igitur primū
homini bellum susceptum est, et uir fortis habebatur, ac
dux, qui ferarum uim ab hominum genere depulisset.
Quin et æquissimū uidebatur iugulare iugulantes, truci-
adare trucidantes, præsertim cum nulla læssitæ inu-
ria ultro nos impeterent. Ea res cum summæ laudi du-
retur, hinc enim deus factus est Hercules, Cœpit animo
sa iuuentus, passim uenari beluas, exuuium cœu trophæ-
um ostentare. Deinde non contenti iugulasse, pellibus illa-
rum sese munierunt aduersus rigorem hyemis. Hæc cæ-
rant prima homicidia, hæc spolia. Post hæc lōgius pro-
gressi, rem ausi sunt, quam Pythagoras uehementer im-
piam arbitratus est, et nobis poterat prodigiosa uideri,
nisi uetaret consuetudo, quæ tantam ubique uim habet,
ut apud nationes quasdam piū fuerit habitum, paren-
tem grandævum, plagis obrutum in fossam depellere,
et eripere uitam illi, per quem uitæ munus contigerat.
Sanctum haberetur carnibus affinium amicorum uesca.

Pulchrum

Pulchrum existimaretur, uirginē in Veneris phano p̄-
 stare populo, multaꝫ; ijs absurdiora, quæ si quis nunc
 referat tantum, nemo non sit abominaturus. Adeo nihil
 est tam scelerosum, nihil tam atrox, qd' et nō probetur,
 si id commendet assuetudo. Ergo quod ausi sunt faciūs?
Non ueriti sunt uesā ferarum extinctarū cadaueribus,
 dentibus laniare carnem exanimem, haurire sanguinē,
 exugere saniem, & uiscera, ut ait Ouidius, in uiscera con-
 dere. Id faciūs, tametsi mitioribus ingenijs tum immane
 uideretur, tamen cōmendauit usus & commoditas. Pro-
 cessum est longius. Anoxijs feris itum est ad pedes in-
 noxias. Seuitum est passim in oues, animal sine fraude
 doloꝫ;, seuitum in leporem, non ob aliud crimen, nisi
 quot esculentus esset. Nec temperatum est à boue domesti-
 co, qui suo sudore diu familiam aluerat ingratham. Nulli
 uolucrum nulli piscium generi paratum est, & eo pro-
 cessit gulæ tyrannis, ut nullum animal usquam tutum es-
 set ab hominis crudelitate. Verum hoc quoꝫ; persuasit
 consuetudo, ut seuitia non uideretur in ullum animantis
 genus, modo ab hominis cæde temperaretur. Sed in no-
 bis fortasse situm est, uitia quemadmodum mare non ad-
 mittere, uerum ut amisso limitem præscribamus, id non
 est cuiquā in manu. Semel receptū utrūuis, haud nostro
 ducatur arbitrio, sed suo fertur impetu. Posteaquam his
 rudimentis essent ad cædem exerātati, persuasit ira, ut
 homo hominem, fuste saxoue, aut pugno peteret. Siquidē
 ijs ad

ijs adhuc armis tum pugnabatur opinor, & iam occiden-
dis pecudibus didicerant, hominem quoque minimo nego-
cio posse perimi. Verum ista crudelitas diu constitit intra
monomachias. Ad hæc nonnullam etiam æqui spædem ha-
bebat sustulisse inimicum, laudi quoq; cœptum est dari,
si quis uiolentum & pestilentem hominem, cuiusmodi fe-
runt fuisse Cæcum & Busyridem confecisset, orbemq; mō-
stris istiusmodi liberasset. Siquidem uidemus hos etiam
titulos in Herculis extare laudibus. Deinde cōcursum est
à pluribus, ut quosque uel affinitas, uel uicinia, uel neces-
sitas coniuuenerat. Et quod nunc latrocinium est, tum
bellum erat. Saxis & sudibus præustis, etiamnum res
gerebatur. Riuulus occurrens, aut rupes, aut simile
quippiam obuium prælia dirimebat. Interea dum crescit
usu feritas, dum gliscunt iræ, dum magis ardescit ambi-
tio, furorem suum armant ingenio. Excogitantur arma
qualiacunq;, quibus se committerent, excogitantur tela,
quibus hostem perderent. Iam passim, iam frequentiore
manu, iam armati conflictari cœperunt. Nec huic mani-
festo furori, suus defuit honos. Bellum appellarunt, & uir-
tutem esse uoluerunt, si quis sui capitis periculo uim hosti-
um, à liberis, ab uxore à pecore, à domesticis latebris p-
pelleret. Atq; ita paulatim una cum rerum cultu crescete
malitia, bellū indicere cœpit, ciuitas ciuitati, regio regioni,
regnum regno. Quanquã in re per se crudelissima ta-
men remanebant adhuc humanitatis pristinae uestigia.

Repetebant

Repetebantur res per scāalem, citabantur testes superi,
 uelitatione præludebatur ad pugnā. Telis uulgaribus,
 & uirtute, non dolo res agebatur. Nefas erat ferire ho-
 stem, nisi signo dato, non licbat pugnare, ubi receptui
 cēnisset imperator. Deniq; uirtutis & gloriæ certamē
 erat, magis quam occidendi cupiditas. Necdum arma mo-
 uebantur, nisi in exteros, quos ob id hostes, uelut hospi-
 tes appellabāt. Hinc nata sunt imperia, quorum nullum
 unquam fuit in ulla natione, quod non fuerit multo gene-
 ris humani sanguine paratum. Deinceps assidue bellorū
 uices, dum uicissim alius alium ab imperio depellit, & si
 bi uindicat. Post hæc cum imperia quoque ad sceleratissi-
 mos mortales deuenissent, iam in quoslibet, pro libidi-
 ne mota sunt arma, neq; male meriti, sed bene fortunati,
 coeperūt maxime belli periculis esse obnoxij, etiam præ-
 lij scopus, non laus est, sed sordidum lucrum, aut hoc e-
 tiam sceleratius aliquid. Non dubito quin hæc prospexe-
 rit sapientissimus ille Pythagoras, cum philosophico cō-
 mento multitudinem hominum imperitam à laniandis pe-
 cudibus deterreret. Videbat futurum, ut qui nulla lac-
 sitis iniuria, peudis innoxie sanguinem fundere con-
 sueuisset, idem commotus ira, & iniuria prouocatus,
 non metueret hominem interimere. Porro bellum quid ali-
 ud est, quā multorum commune homicidium? & latro-
 cinium, hoc sceleratius, quo latus patens? Sed ridentur
 hæc æu deliramenta scholasticorū, à crassis proceribus
 nostri temporis.

nostri temporis. Et tamen ab his inuitijs, huc uidemus esse peruentum insanie, ut tota uita nihil aliud agatur. Belligeramus assidue, gens cum gente colliditur, regnum cum regno, ciuitas cum ciuitate, princeps cum principe, populus cum populo, et quod ethnica quoque fatentur impium, affinis cum affini, cognatus cum cognato, frater cum fratre, filius cum patre. Denique quod ego sane puto ijs omnibus atrocius Christianus cum homine, addam inuitus quod est atrocissimum, Christianus cum Christiano. Et o caecitatem mentis humanae haec nemo miratur, nemo detestatur. Sunt qui applaudant, qui uehant laudibus, qui rem plusquam tartaream sanctam appellent. Bellatur a decrepitis, bellatur a sacerdotibus, bellatur a monachis, et cum re tam diabolica CHRISTVM miscemus. Concurrunt ad eas utrinque, crucis insigne praeserentes, quae uel ipsa poterat admonere, quo pacto conueniat uincere Christianos. A sacro illo coelesti, quo perfecta illa et ineffabilis Christianorum coniunctio representatur, curritur ad mutuam caedem, et rei tam impiae CHRISTVM facimus et spectatorem et autorem. Vbi nam diaboli regnum est, si in bello non est? Cur huc pertrahimus CHRISTVM, cui citius cum quouis lupanari conueniat, quam cum bello Indignatur Paulus apostolus, ullam esse controuersiam inter Christianos, ut iudex sit ad eundem, qui litem dirimat. Quid si conspiceret nos toto orbe belligerantes, et quamlibet leui de causa, immanius quam ulli bellarint ethnica,

B crudelius

crudelius quàm ulli barbari. idque fieri autoribus, hor-
 tatoribus adiutoribus his, qui pacificum illum, & omnia
 conglutinantem pontificem representant, quique pacis o-
 mine salutant populum. Neq; me clam est, quid iamdu-
 dum mihi reclamationes Cares isti. Bellum suscipimus inuiti,
 aliorum coacti malefactoris. Ius nostrum persequimur. Quic-
 quid malorum habet bellum, illis feratur acceptum, qui
 belli dedere causas. Sed quiescant interim paulisper, &
 horum causationes suo loco refellemus ac fucum hunc, quo
 morbum nostrum praeteximus, detrahemus. Iam sicut ho-
 minem cum bello, hoc est animal placidissimum, cum re
 longe immanissima composuimus, quo magis perspicua fie-
 ret atrocitas, sic bellum cum pace, rem miserissimam, pa-
 riter & sceleratissimam, cum re felicissima, simul & opti-
 ma comparemus, atq; ita demum apparebit, quanta de-
 metiae sit, tanto tumultu, tantis laboribus, tanto sumptu, tan-
 to discrimine, tot calamitatibus affectari bellum, cum mul-
 to minoris emi possit concordia. Principio quid in rerum
 natura dulcius, aut melius amicitia? Nihil profecto. Atqui
 quid aliud est pax, quàm multorum inter se amicitia? Sicut
 contra bellum nihil aliud est, quàm plurium simultas. Bonorum
 autem ea ratio est, ut quo latus pateant, hoc plus adferant
 commoditatis. Proinde cum unius cum uno necessitudo, res
 sit adeo suavis & salutaris, quàm ingens erit felicitas, si re-
 gnum cum regno, si natio cum natione, necessitudinis uin-
 culo copuletur? E diuerso, malarum rerum ea est natura,
 ut quo

ut quo latius manarint, hoc magis sint suo dignæ uocabu-
 lo. Itaque si miserum, si sceleratum est, hominem cum ho-
 mine ferro congregari, quanto calamitosius, quantoque scæ-
 leratus est, idem à tot hominum milibus fieri? Concordia
 res parvæ crescunt, discordia dilabuntur et magnæ. Pax
 omnium bonarum rerum & parens est & nutrix. Bel-
 lum repente semelque, quicquid est lætum, quicquid est
 pulchrum, obruit, extinguit, abolet, omniumque malor-
 um Lernam quandam in uitam mortalium effundit. Pa-
 cis tempore, non secus ac si nouum quoddam uer rebus
 humanis adfulserit, coluntur agri, uernant horti, pascan-
 tur lætæ pecudes, edificantur uillæ, extruuntur oppida,
 instaurantur collapsa, ornantur & augentur extructa,
 crescunt opes, aluntur uoluptates, uigent leges, floret rei
 publicæ disciplina, seruet religio, ualet æquitas, pollet
 humanitas, calent artes opificum, uberior est quæstus
 pauperum, splendidior opulentia diuitum. Efflorescunt
 honestissimarum disciplinarum studia, eruditur iuuen-
 tus, tranquillo fruuntur oâio senes, bonis auspicijs nu-
 bunt uirgines, laudantur simili prole puerperæ. At si-
 mulatque belli sæua tempestas ingruerit, deum immor-
 talem, quàm ingens malorum pelagus occupat, inundat,
 obruit uniuersa. Abiguntur armenta, proteruntur se-
 getes, trucidantur agricolæ, exuruntur uillæ, tot sæculis
 extructæ florentissimæ ciuitates, una procella subuer-
 tuntur. Adeo procliuus est lædere, quam benefacere.

Ciuium opes ad execratos latrones ac sicarios transfe-
 runtur. Mœrent domus, metu, luctu & quærimonijs, la-
 mentis complentur omnia. Erigent artes opificum, pau-
 peribus, aut ieiunandum, aut ad impias confugiendum ar-
 tes. Diuites aut ereptas deplorant facultates, aut timent re-
 lictis, utroq; modo miserrimi. Virginum aut nullæ, aut
 tristes & funestæ nuptiæ. Desolatæ matronæ domi steri-
 lescaunt, silent leges, ridetur humanitas, nullum habet lo-
 cum æquitas, religio ludibrio est, sacri & prophani nul-
 lum omnino discrimen. Corruptitur omni uitiorum gene-
 re iuuentus, damnant longæuitatem suam luctuosi senes.
Nullus honos honestis literarum studijs. In summa plus
 malorum sentimus in bello, quàm ullius sermo possit asse-
 qui, nedum meus. Forte tolerari poterat, si bella calamito-
 sos modo nos facerent, non etiam nocentes & impios, si
 pax feliciores tantum redderet, non meliores quoq;. Ni-
 mium heu nimium malorum erat, quibus assidue uelit no-
 lit, uexatur, atteritur, absorbetur erummosa mortalitas.
 Ante bis mille ferme annos, trecenta morborum nomina
 medias sunt animaduersa, præter species, iam & quoti-
 die subnascentes nouos, & senectutem ipsam, morbum in-
 euitabilem. Legimus alibi, totas urbes terræ quassatione
 subrutas, alibi conflagrasse fulmine, alibi solidas etiam hi-
 atu terrarum absorptas regiones, oppida suffossione cuni-
 culorum corruisse, ut ne commemorem, quantam hominũ
 multitudinem iam ob assuetudinem contempti casus absu-
 mant,

mant, exundatio maris & fluminum, ruinae montium &
 aedificiorum, uenena, lapsus, serae, abusus, potus, somnus.
 Alium haustus in potu lactis pilus, alium adnum uuae,
 alium os piscis inherens gutturi praefocauit. Sunt quos
 subitum exanimarit gaudium, nam de uehementi dolore
 minus est mirum. Adde nunc fatales pestilentias, non ra-
 ro passim saeuientes. Nulla pars orbis est, unde non im-
 mineat periculum humanae uitae, alioqui per se quoque fu-
 gacissima. Tantum undique malorum obturbat, ut non si-
 ne causa, Homerus hominem animantium miserrimum
 pronunciauerit. Verum haec mala quoniam nec uitari fa-
 cile possunt, nec nostro accidunt uitio, calamitosos tantum
 faciunt, non item facinorosos. Quid iuuat tam innumeris
 obnoxios calamitatibus, ultro sibi malum, perinde quasi
 desit, accersere? Et accersere non quoduis malum, sed ma-
 lum omnium multo teterrimum, tam perniciosum, ut unum
 uincat omnia, tam foecundum, ut unum in se complectatur
 uniuersa, tam pestilens, ut non minus impios efficiat,
 quam erumnosos, ut miserrimos reddat, nec tamen misce-
 randos. Adijce iam his omnibus, quod pacis commoda
 latissime sese diffundunt, & ad plurimos pertinent. In
 bello, siquid feliciter caedit, quanquam, o superi, quid
 hic potest dici felix? id ad paucos pertinet, & eos indi-
 gnos. Alterius salus, alterius est exitum, alterius opes,
 alterius sunt spolia. Huius triumphus, illius est luctus,
 ut acerba sit infelicitas, immanis & cruenta felicitas.

Quamquam plerumque fit, ut iuxta Cadmæam, quam uocant uictoriam, utraque pars ploret. Et haud scio, an unquam bellum adeo cesserit feliater, ut cordatum uictorem suscepti non poenituerit. Ergo cum pax res sit omnium tum optima, tum iucundissima, bellum contra res omnium miserrima, simul & sceleratissima, num hos sanæ mentis arbitrabimur, qui cum illam mediocri negotio parare queant, hoc malint summis etiam difficultatibus accersere. Primum quàm insuauis res primus ille belli rumor, deinde quantum inuidiæ subeundum principi, dum crebris decimationibus expilat suos. Quantum negocij in adiungendis aut retinendis auxilijs, quantum in accersendis barbaricis cohortibus, & mercenario milite. Quantum impendij, simul & curarum in apparandis classibus, in extruendis aut sardiendis arabus & præsijs, in adornandis tentorijs, in fabricandis & comportandis machinis, armis, telis, sardanis, uehiculis, com meatu. Quantum laboris exhauriendum, in compingendis uallis, in euacuandis fossis, in suffodiendis cuniculis, in excubijs, in stationibus, in exeratamentis. Omitto iam metus, omitto pericula, (quid enim non metuendum in bello?) Quis enumerare ualeat incommoda uitæ, quæ stultissimi milites in castris perferunt? Victum, quem bos quoque fastidiat Cyprius, somnos raros, nec hos tuo datos arbitrio. Tentorium tandiq; uentis peruium, ac ne tentorium quidem. Durandum sub

dum sub

dum sub dio, cubitandum humi, standum in armis, ferenda media, frigus, aestus, puluis, hyber, seruicendum duabus, uspulandum ferulis, quandoquidem nulla est ullius manū pij seruitus indignior, quā militum. **A**d hæc ad triste signum eundem in mortem, ut aut occidas immaniter, aut cadas infeliciter. **T**antum malorum suscipitur, ut ad rem omnium miserrimam liceat peruenire. **T**am immensis malis nos ipsos prius affligimus, ut alios possimus affligere. **Q**uod si uelimus rem ad calculum uocare, & ueris rationibus expendere, quanti bellum constat, quanti pax, profecto comperiemus, hanc uel decima parte curarum, laborum, molestiarum, periculorum, sumptuum, denique sanguinis posse comparari, quibus bellum accersitur. **T**antam hominum turbamē ducis in periculum, ut oppidum aliquod euertas, at horum opera, uel citra periculum, aliud extrui poterat multo præclarius oppidum. **S**ed noxre uis hosti, iam hoc ipsum inhumanum. **A**t tamen illud expende, num illi nocere non possis, nisi prius noceas tuis. **E**t furiosi uidetur hominis, tantum certi mali sumere, cum incertum sit quo sit alea bellucasura. **V**erum esto, rapuerit ad hanc uesaniam ethnicos, uel stulticia, uel ira, uel ambitio, uel auaritia, uel immanitas, siue (quod magis arbitror) ab inferis immisise furie. **V**nde hoc nobis in mentem uenit, ut Christianus in Christianum cruentum stringat ferrum. **B**arriadium

B uij uocatur,

uocatur, si frater occidat fratrem. At Christianus coniuu-
 Etior Christiano, quàm ullus germanus germano nisi firmi-
 ora sunt naturæ uincula, quam CHRISTI. Quàm ab-
 surdum est, eos penè continenter inter se belligerari, quos
 una domus habet ecclesia, qui eiusdem corporis mem-
 bra, communi capite gloriantur, nempe CHRISTO,
 communem habent patrem in cœlis, communi uegetantur
 spiritu, ijsdem initiati sunt mysterijs, eodem redempti san-
 guine, eodem renati fonte, ijsdem aluntur sacramentis,
 eidem militant imperatori, eodem uescuntur pane, eiu-
 dem partiares sunt calicis, communem habent hostem
 diabolum, postremo ad eandem omnes uocati sunt hære-
 ditatem. Vbi sunt tam multa perfecte concordia sacra-
 menta? ubi tam innumera pacis documenta? Vnum præ-
 ceptum CHRISTVS appellauit suum, nempe chari-
 tatis. Cum hac, quid æque pugnat atque bellum? Felice
 pacis omine salutat suos. Discipulis præter pacem nihil
 donat, præter pacem nihil relinquit. In sacris illis præ-
 bus illud præcipue patrem orat, ut quemedmodum ipse
 idem erat cum eo, ita et sui, hoc est, Christiani, idem essent
 secum. Iam plus audis, quàm pacem, plusquàm amicitiam,
 plusquàm cõcordiã. CHRISTI typũ habebat Solomon,
 qd̄ Hebræis pacificũ sonat, ab hoc sibi templum extrui
 uoluit. Nato CHRISTO, nõ bellum, neq; triumphos,
 sed pacem canunt angeli. De nondum nato prænuuit uac-
 uis ille mysticus, Et factus ẽ in pace locus eius. Vniuersam
 illius

illius doctrinā ex cute, nihil unquam reperies, quod non
spiret pacem, quod non sonet amicitiam, quod non sapiat
charitatem. Et quoniam intelligebat pacem aliter non pos-
se constare, nisi penitus contemptis his, pro quibus mun-
dus hic digladiatur, iussit ut à se disceremus esse mites.

Beatos uocauit, qui diuitias pro nihilo ducerent, nam hos
uocat pauperes spiritu. Beatos, qui uoluptates huius mū-
di spernerent, quos lugentes appellat, qui se paterentur
suis exturbari possessionibus, sciētes hic nihil aliud esse,
quā exilium, ueram patriam, uerā possessionem in cœ-
lo sitam esse pijs. Beatos, qui bene merentes de omnibus,
impune et male audirent, et malis afficerentur. Vetu-
it, ne quis malo resisteret. Breuiter ut omnis illius doctri-
na, tolerantiam et amorem præcipit, ita tota uita nihil
aliud docet, quā mansuetudinem. Sic ille regnauit, sic bel-
lauit, sic uiuit, sic triumphauit. Nec aliud inculcant Apo-
stoli, qui purum adhuc CHRISTI spiritū imbiberāt,
et musto illo feliāter erant temulēti. Quid undiq; sonant
omnes Pauli literæ, nisi pacem, nisi longanimitatem, nisi
charitatem? Quid Ioannes loquitur, quid iterat, nisi dile-
ctionem? Quid aliud Petrus? quid aliud omnes uere Chri-
stiani? Vnde tantus bellorum tumultus inter filios pacis?
An fabula est, quod CHRISTVS se uitem appellat,
suos palmites? Quis unquam uidit palmitem pugnare
cum palmite? An uanum est, quod nō semel scripsit Pau-
lus Ecclesiam nihil aliud esse, quā unum corpus è diuer-

sis mēbris connexū, adherēs uni capiti, CHRISTO?
 Quis uidit oculum pugnare cum manu, aut uentrem cum
 pede? In hoc uniuerso, rerum omnium tam dissimilium,
 harmonia est. An animalis corpore, pax est membro cum
 membro, quod quæq; pars dotis habet, nō uni sibi habet,
 sed in cōmune omnibus. Si quid accidit uni cuilibet, opi-
 tulatur uniuersum corpus. An plus pōt in perituro cor-
 pore naturæ connexio, quā in mystico & immortalī, co-
 pula spiritus? An frustra precamur illud ex præscripto
 CHRISTI Fiat uoluntas tua, quemadmodum in cælo,
 sic & in terra? In illa ciuitate, summa concordia est. At
 CHRISTVS nihil aliud esse uoluit suam ecclesiam,
 quā cœlestem quēdam populum in terris, ad illius ima-
 ginem, quoad fieri potest, uiuentem, illo properantem, ab
 illa pendentem. Age finge, iam mihi nunc nouum aliquē
 hospitem, uel è lunaribus illis ciuitatibus, quas inhabitat
 Empedocles, uel ex uno quopiam mundo eorum, quos
 innūerabiles fabricatus est Democritus, in hunc nostrū
 uenisse, quid hic rerū agatur cupientem cognoscere. Cūq;
 de singulis edoctus audierit esse unum quoddā animal,
 mire cōmixtum ex corpore, quod cum brutis habeat cō-
 mune, ex animo, quo diuinæ mentis referat imaginem,
 Id adeo esse generosum, ut quanquā hic exulet, tamen cæ-
 teris omnibus imperet animātibus, quod ob cœlestem ori-
 ginem semper ad cœlesta nitatur & immortalia. Quod
 in tantum curæ fuerit æterno numini, ut quoniā neq; na-
 ture ui

turæ uiribus, neq; philosophiæ rationibus assequi poterat, quod affectabat, unicum filium suum huc delegarit qui nouum doctrinæ genus inuexerit. Deinde simulatq; totam CHRISTI uitam, ac decreta perdidicerit, cupiat ex edita quapiam specula, uidere quod audisset, Vbi conspexerit cætera animantia probe in suo genere degerere, ac naturæ legibus duâ nihil appetere, nisi quod dicitur natura, unum animal inter se cauponari, negociari, rixari, belligerari, nonne quoduis animal, potius suspicabitur hominem esse de quo audierit, quàm ipsum hominem? Deinde admonitus ab indice q̄s sit homo, iam dispiat ubi sit grex ille Christianus, qui cœlestis illius doctoris institutū sequentes, angelicæ ciuitatis simulachrum exhibeant, an non ubiuis potius iudicabit habitare Christianos, quàm in hisce regionibus, in quibus tantam uideret opulentiam, luxum, libidinem, fastum, tyrannidem, ambitionem, fraudem, inuidiam, iracundiam, discordiam, rixas, pugnas, bella, tumultus, breuiter omnium rerum, quas CHRISTVS damnat, maiorem penè Lernam, quàm apud ullos Turcas, aut Saracenos? Vnde igitur pestis hæc irrepsit in populum Christianum? Nimirum paulatim hoc quoque malum, sicuti cætera pleraque, receptum est ab incautis. Siquidem omne malum, aut sensim obrepit in hominum uitâ, aut sub prætextu boni sese insinuat. Primum igitur irrepsit eruditio, uelut idonea res ad confutandos hæreticos, philosophorū,

philosophorum, poëtarum et oratorum literis armatos. Et initio quidem non ista discēbātur à Christianis, sed quibus forte contigerant ante CHRISTVM cognitum, hi quod iam partum erat in pios conferebant usus. Eloquētia quoq; dissimulata magis quā spreta primū, deinde paulam etiam comprobata. Proinde sub pretextu profligendi hæreticos subrepsit ambitiosa rixandi libido, quæ non mediocrem ecclesiæ pestem inuexit. Tandem huc processum est, ut in mediam Theologiam totus sit receptus Aristoteles, et ita receptus, ut huius authoritas penè sanctior sit quàm CHRISTI. Nam siquid ille dixit, parū accommodum ad uitam nostram, licet interpretamento detorquere, cæterum exploditur ilico, qui uel leuiter ausit Aristotelias oraculis refragari. Ab hoc didicimus nō esse perfectam hominis felicitatem, nisi a corporis et fortune bona accesserint. Ab hoc didicimus non posse florere rempublicam, in qua sunt omnia cōmunia. Huius omnia decreta, cū CHRISTI doctrina conamur adglutinare, hoc est aquam flammis miscere. Recepimus nonnihil et à Cæsareis legibus, propter æquitatem, quam præferunt, et quo magis conuenirent, Euangelicam doctrinam ad eas quoad licuit detorsimus. At hæc permittunt uim ui repellere, suum quemq; ius persequi, probant negotiationem, recipiūt usuram, modo moderatam, bellum ceterum præclaram efferunt, modo iustū. Denique tota iam CHRISTI doctrina, dialecticorum, sophistarum, mathematicorū,

thematicorum, oratorum, poetarum, philosophorum, et
 iureconsultorum, gentiliū literis, ita contaminata est, ut
 maxima pars æui consumenda sit, priusquam uacet, arca
 nas scrutari literas, ad quas ut aliquando uenias, tot ta-
 men opinionibus mundanis infectus accedas, oportet, ut
 CHRISTIAM decreta, aut prorsus offendāt, aut ad
 illorum dogmata torqueantur. Atque hæc res adeo non
 improbat ut nefas sit cum de Christianis loqui literis,
 qui sese nugis Aristoteliās, uel potius sophistiās, totū ad
 ambas usq; quod aiunt, aures nō expleuerit. Quasi ue-
 ro CHRISTI doctrina sit huiusmodi, ut non uel maxi-
 me possit esse cōmunis omnium, uel ullo pacto cum philo-
 sophorum sapientia consentiat. Post hæc recepimus hono-
 ris nonnihil. Quem deinde ueluti debitum cœpimus exi-
 gere. Id uisum est non iniquum. Deinde recepimus opes,
 sed in pauperum subsidiū distribuendas, post etiam in
 usus nostros. Quidni, posteaquā didicimus hūc esse cha-
 ritatis ordinē, ut sibi quisq; sit proximus? Neq; deerāt
 prætextus, huic malo, Pium consulere liberis, Aequum
 prospicere uenturæ senectuti. Postremo cur reijcā opes,
 si atra fraudē contingant? His gradibus paulatim eo uē-
 tum est, ut is optimus habeatur, qui sit locupletissimus,
 nec unquam maior fuerit honos diuitijs atq; ad Ethnicos,
 quā hodie sit apud Christianos. Quid enim est omnino,
 uel sacrum, uel prophanū, quod non harum geratur ar-
 bitrio? Videbatur his ornamentis conuenire, nonnihil
 imperij.

imperij. Neq; defuit, qui uoluerit cedere. Receptum est hoc quoq; sed grauatim & paræ. Demū ita, ut solo titulo contenti, rem libēter in alios reijcerent. Postremo paulatim huc itum est, ut Episcopus sibi, non uideatur episcopus, nisi mundanæ dittonis aliquid accesserit. Parum honestus Abbas, si nusquā possit, quod possunt tyranni. Tandem perfricta facie, pudorem omnem absterimus, omnia uerecundiæ repagula discussimus. Quicquid unquam apud Ethnicos fuit auaritiæ, quicquid ambitionis, quicquid luxus, quicquid fastus, quicquid tyrannidis, id imitamur, æquamus, uinamus. Et ut de leuioribus interim sileam, an unquam apud Ethnicos bellatum est, aut æque perpetuo, aut crudelius, quam inter Christianos? Quas tempestates, quos bellorum æstus, quoties discussa fœdera, quas strages his paucis annis conspeximus? Quæ natio, cum qua non conflictata est ferro? Et postea Turam execramur, quasi possit ullum spectaculum esse Turis iucundius, quàm quod illis quotidie mutuis cladibus exhibemus ipsi. Insaniebat Xerxes, cum ingentem illam multitudinem Græciam inuasurus educeret. An tibi constitisse animo uidetur, qui Atho monti minaces scripserit epistolas, ni cederet, qui mari Helleponto, quod parū commodum fuisset nauigare uolenti, plagas iusserit infligi? Furebat Alexander ille magnus. Quis negat? Optabat semideus ille plureis mundos, quos deuinceret, tanta gloriæ febris, uiceniem obsederat animum. Et tamen isti,

isti, quos Seneca nō dubitat furiosos appellare latrones, bellabant humanius nobis, bellabant maiore fide, nec similibus machinis, nec similibus artibus, nec tam friuolis titulis, quā bellamus Christiani. Alli præter gloriam nihil ambiebant. Gaudebant florentiores reddere prouincias, quas bello subegissent, populos agrestes, sine literis, sine legibus ritu ferarum uiuentes, ciuilibus artibus expoliebant. Regiones incultas extructis oppidis reddebant celebres. Parum tuta communiebant, pontibus, littoribus, aggeribus, milleq; id genus commoditatibus, uitam hominum adiuuabant, ut tum expedierit deuinā. Quin in medijs etiam bellis, quā multa feruntur, ab his uel dicta sapienter uel gesta temperate? Ceterum quæ geruntur in bellis Christianorum, & obscœniora sunt & atrociora, quā ut sint hic commemoranda. Proinde quod in illis erat pessimum, id solum exprimimus, immo superamus. Sed iam operæ prædium fuerit audire, quibus modis hanc tantam insaniam nostram tueamur. Si nullo, inquit, pacto fas esset bellare, deus nō fuisset Iudæis autor bellandi aduersus hostes. Audio, sed illud addas oportet Iudæos nūquam bellasse inter se, uerū aduersus alienigenas & impios. Nos Christiani pugnamus cū Christianis, illis diuersa religio et nō eadem numina, dissidij causa fuit, nos aut puerilis ira, aut pecunie fames, aut gloriæ sitis, sæpenuero fœda mercæ huc adduāt,

adducit, illi iussu diuino pugnabāt, nobis animi perturbatio
 ferrum dat in manū. Quamquā si usq; adco placet exem-
 plum Iudæorum, quin eadem opera, præputium accidi-
 mus? quin immolamus pecudes? quin abstinemus à car-
 ne suilla? Cur non ducimus singuli plures uxores? Cum
 hæc execremur, cur solum bellandi placet exemplum?
 cur hic deniq; literam sequimur occidentem? Iudæis per-
 missum est bellum, sed ita, quemadmodum & repudiū,
 nimirū ob duritiā ingenij. At posteaquā CHRISTVS
 iussit recōdi gladium, nefas est pugnare Christianos, ni-
 si pulcherrimū illud prælium, cum teterrimis hostibus ec-
 clesie, cum studio pecunie, cum iracundia, cum ambitione,
 cum metu mortis. Hi sunt Philistei nostri, hi Nabughodo-
 nosor, hi Moabite, & Ammonite, cum quibus nullas no-
 bis indutias esse oportet, assidue conserēdæ manus, donec
 excasis funditus hostibus succedat tranquillitas, quos nisi
 subegerimus, neq; cuiquā secum, neq; cum alio uera pax
 consistere poterit. Solum hoc bellum ueram gignit pacem.
 Hic qui uicerit, cum nemine mortalium belligerari uelit.
 Nihil enim me mouet, quod quidam duos gladios inter-
 pretantur utranq; potestatem, sæcularem & ecclesiasti-
 cam. Cum CHRISTVS in hoc ipsum passus sit Petriū
 errare, ut posteaquā iussus esset gladium recondere, ne-
 mini dubium relinqueretur, quin uetitum esset bellum,
 quod antea uidebatur esse licitum. Sed Petrus, inquit,
 pugnavit. Pugnavit, sed Iudæus adhuc, nondum accepto
 spiritu

spiritu uere Christiano. Pugnauit non pro suis titulis, aut
 prædijs, uti nos, ne pro sua quidem uita, sed pro uita ma-
 gistri. Deniq; pugnauit is, qui paulo post abnegauit. Si
 placet exemplum pugnantis, placeat & infidiantis. Et
 cum simpliâ laberetur affectu, tamen reprehensus est.
 Alioqui, si p̄babat huiusmodi defensionē CHRISTVS,
 sicut quidam insulsissime interpretantur, cur omnis illius
 & uita & doctrina, nihil aliud quā tolerantiam prædi-
 cat? Cur suos baculo tantū & pera armatos, tyrannis ob-
 ijat? Si gladius ille, quem diuenditis omnibus iubet emi
 CHRISTVS, est moderata aduersus persecutores de-
 fensio, quemadmodum impie quidam interpretantur, ne-
 dum inerudite, cur hac nunquam usi sunt martyres? At
 dictat hoc, inquit, ius naturæ, legibus comprobatū est,
 consuetudine receptum, ut uim ui propellamus, & ui-
 tam quisq; suam tue amur tum & pecuniam, quandoquidē
 animæ loco est, ut inquit Hesiodus. Fateor, at his omni-
 bus efficacior gratia, dictat, ne remaledicamus male-
 merentibus, ut de malemerentibus benemereamur, ut tollenti
 partem possessionum, totam concedamus, ut deprecemur
 pro his quoq; , qui mortem intentant. Ad apostolos, in-
 quiunt, ista pertinent, immo ad uniuersum CHRISTI
 populum, & corpus. ut diximus, quod totum absolutum
 esse oportet, etiam si in dotibus aliud membrum alio sit in-
 signius. Ad eos nihil pertineat doctrina CHRISTI,
 qui non sperant præmium cum CHRISTO. Illi pro

C pecunia

pecunia praedijsque digladiantur, qui rident quod dixit
 CHRISTVS, beatos pauperes spiritu, hoc est, eos di-
 uites, qui nihil in hoc mundo concupiscerent, diuitiarum,
 Qui felicitatis summam in his collocarunt opibus, dimi-
 cant pro tuenda uita, sed ij, qui non intelligunt hanc mor-
 tem esse potius quam uitam, & pijs immortalitatem esse
 paratam. Iam obijunt nobis Romanos aliquot pontifi-
ces, qui bellandi fuerint auctores, simul & adiutores.
 Obijunt decreta patrum, in quibus bellum approbari
 uidetur. Sunt quidem huiusmodi quaedam, sed apud re-
 centiores, CHRISTI uigore iam relanguescente, sed
 ea per pauca, cum sint innumera apud probate sanctita-
 tis scriptores, quae à bello deterreant. Cur haec pauca
nobis potissimum in mentem ueniunt? Cur à CHRISTO,
 ad homines deflectimus oculos, & incerta exempla quae
 indubitatum sequi malumus? Romani pontifices primum
homines fuerunt. Deinde fieri potest, ut aut stulti fuerint,
 aut mali. Quanquam ne in istis quidem comperies hoc ge-
nus bellorum, quo nos assidue conflictamur, approba-
tum fuisse. Id quod clarissimis euincerem argumentis, ni
 fugerem digressioni longus immorari. Laudauit diuus
Bernardus bellatores, sed ita laudauit, ut nostram omnem
damnet militiam. Quanquam cur me moueat potius Ber-
nardi scriptum, aut Thomae disputatio, quam CHRISTI
dogma, qui in totum uetuit, ne malo resistamus, nimirum
eo more, quo uulgus resistit? Sed licet, inquiunt, unum ma-
leficum

leficum afficere supplicio, licet igitur & civitatem ulāsa
 bello. Quid hoc loco responderi possit, prolixius est,
 quā ut sit replicandum. Illud modo dicam, hoc interesse
 quod in iudicijs conuictus dat poenas legibus, in bello u-
 traque pars alteram ream agit, illic ad eum modo redit
 malum, qui læsit, exemplum ad omnes peruenit, hic ma-
 xima pars malorum in eos redundat, qui minime digni
 sunt malo, nempe ad agricolas, ad senes, ad matronas, ad
 pupillos, ad uirgines. Cæterum si ex re omnium pessima
 quicquā omnino commodi potest colligi, id totum ad scæle-
 ratissimos aliquot latrones deriuatur, ad militem mercen-
 narium, ad strenuos prædones, ad pauculos forte duces
 quorum artificio bellum in hoc ipsum fuerat exātatum.
 Et quibuscum nunquā melius agitur, quā in summo rei
 pub. naufragio. Illic uni non paratur, ut omnium consula-
 tur saluti, hic ut paucorū, aut unius fortassis uicem ulāsa-
 mur, tot hominum milia nihil commeratorum crudeliter
 affligimus. Præstat paucorum admissum impunitum omit-
 ti, quā dum unum, aut alterum in poenam de posamus in
 certā, nostros pariter et finitimos, et innocentes hostes, sic
 enim uocamus, in certū adducere discrimen. Satius est re-
 linq̄ uulnus, cui sine graui totius corporis p̄niæ, mederi nō
 queas. Quod siq̄s clamet iniquū, nō dare poenas, q̄ peccā-
 rit, respondeo multo esse iniquus, tot innocentū milia, ā tra-
 meritū in extremā uocari calamitatē. Quantū his tempori-
 bus omne serē bellū ē titulis nescio quibus nasci uidemus,

Et ex principum foederibus, dum ut unum aliquod oppidulum suae uindictae ditioni, totum periclitantur imperium. Deinde hoc ipsum, quod tanto sanguine uindicatum est, rursum aut reuendunt, aut donant. Dixerit aliquis, Non uis igitur principes suum ius persequi? Satis non esse mei similia, de principum negocijs audacius disputare, quod ut tutum sit, prolixius tamen est, aquam ut huic loco conueniat. Tantum illud dicam, si titulus qualiscunq; uidebitur idonea suscipiendi belli causa, in tantis rerum humanarum uicibus, tantis commutationibus, nulli posse titulum deesse. Quae gens non aliquando suis sedibus et pulsa fuit et pepulit? Quoties aliunde demigratum est alio? Quoties huc et illuc, uel casu, uel ex foedere translata imperia? Repetant scilicet hodie Patauni Troianum solum, quod Antenor olim fuerit Troianus, Repetant Africam et Hispaniam, Romani, quod haec prouinae quondam fuerint Romanorum. Domnium uocamus quod est administratio. Non est idem ius in homines natura liberos et in pecudes. Hoc ipsum ius quod habes, populi consensus dedit. Eiusdem autem ni fallor est tollere qui contulit, uide quam non magna res agitur. Non illud decertatur, ut haec, aut illa ciuitas bono principi pareat non tyranno seruiat, sed utrum Ferdinandi censeatur titulo, an Sigismundi, Philippo censum pendat, an Ludouico. Hoc est illud egregium ius, ob quod uniuersus orbis bellis, caedibusq; miscetur. Sed esto, ualeat quantumlibet hoc ius, nihil intersit inter

inter priuatum agrum, & ciuitatem, nihil inter pecudes tuo ære emptas, & homines non solum ingenuos, uerum etiam Christianos, attamen prudentis est expēdere, num tanti sit ut tam immensis tuorū malis persequaris. Si primāpis animū præstare non potes, at saltem negotiatoris adhibe. Contemnit ille dispendium si perspexerit uitari nō posse, nisi grauiore iactura, & lucri loco duat, quod paulo damno cum fortuna deaderit. Saltem illum imiteris, de quo uulgo non infestiuā fabula celebratur, parum conueniebat inter duos quosdam cognatos, de re diuidunda. Cumq; neuter alteri uellet concedere, res eō spectabat ut irctur in ius, & iudicum sententijs controuersia finiretur. Adibantur aduocati, Parabantur dicæ, Res erat cū iureconsultis. Aditi iudices, contestata lis, coepit agi causa, hoc est, bellum susceptum. Ibi alter mature resipiscens, aduersarium priuatim accersitum his uerbis alloquitur. Prināpio parum decorum est, ut quos natura copulauit, peunia dissociet. Deinde incertus est litis euentus, haud minus quā belli. Susāpere nobis in manu est finire nō est. De centum aureis tota lis est. Eius summe duplum in notarios, in promotores, in aduocatos, in iureconsultos, in iudices, in iudicum amicos expendetur, si legibus experiamur. His erit inseruiendum, adulandum, dādum, ut ne dicam interim curas, ambiendi, cursitandiq; labores, ut maxime uincam plus tamen est incommodi quā commodi. Quin magis ipsi nobis sapiunt quā istis prædonibus, &

in hos male collocandam pecuniam, inter nos partimur. Concede dimidium de tuo, ego tantundem de meo concedam. Ita & amicitiam nostram, alioqui perituram lucrificiemus, & tantam molestiam effugiemus. Quod si recusas quicquã concedere, ego uel uniuersum negotium, tuo permitto arbitrati. Malo penes amicum sit hæc pecunia quã penes insatiabiles illos prædones. Abunde magnum fecero lucrum, si & famæ peperero, & amicum seruaero, & tantum effugero molestiarum. Mouit aduersarium tum rei ueritas, tum cognati societas. Rem inter se trans egerunt, iratis aduocatis & iudiabus, quos coruos deluserant hiantes. Uel horum igitur prudentiam, in re tanto periculosiore studeas imitari. Neg; solum spectes quod uelis assequi, sed quanta bonarum rerum iactura, quantis periculis, quantis calamitatibus sis assecuturus, ut assequaris. Quod si æu lanabus hinc atq; hinc expensis commodis & incommodis, comperis, multo potiorẽ esse pacem iniquam, quã bellum æquum, cur mauis Martis aleam experiri? Quis enim nisi demens aurco piscetur hamo? Si uides multo plus impendij, quã lucri, etiam si feliciter cadant omnia, nonne præstat aliquid de tuo iure concedere, quã paululum commodi, tam innumeris mercari malis? Malo penes quemcunque sit titulus, si mihi tanta Christiani sanguinis iactura uindicandus est. Ille quisquis est, multis iam annis possedit. Assuevit habenis, agnosatur à suis, fungitur munere principis, & exorietur aliquis,

aliquis, qui ueteri quopiã titulo ex annalibus, aut oblitteratis monumentis repto, bene cõpositũ rerũ, statum, sursum ac deorsum misceat. **P**resertim cũ uideamus in rebus mortaliũ nihil suo loco consistere, sed ludibrio fortunæ, uelut æstu quodã affluere ac defluere. Quorsum attinet tanto tumultu uindicare, qđ mox quolibet casu sit aliõ demigraturũ? Postremo si ista tã leuicula nõ possunt cõtēnere christiani, quorsum opus ẽ, p̄tinus ad arma rapi? Tot habet mũdus Episcopos graues et eruditos, tot habet uenerabiles abbates, tot optimates grãdæuos, et lōgo rerũ usu sapientes. Cur nõ potius horũ arbitrio, pueriles istiusmodi principũ querimonie componuntur? Sed honestior est illorũ oratio, qđ prætexunt ecclesie defensionẽ, quasi uero populus non sit ecclesia, aut quasi tota ecclesie dignitas in sacerdotũ opibus sita sit, aut quasi bellis ac stragibus orta, p̄uecta, cõstabilita sit ecclesia, ac nõ potius sanguine, tollerãtia, uitæq; cõtēptu. Mihi sane ne hoc qđẽ adeo p̄bandum uidetur, qđ subinde bellũ molimur in Turcas. Male p̄fecto agitur cũ religioẽ Christiana, si illius incolumitas à talib⁹ p̄det præsijs. Neq; cõsentaneũ est, his inijs bonos gigni Christianos. Qđ ferro paratũ est, ferro uicissim amittitur. Vis Turcas ad Christũ adducere? ne ostētemus opes, ne militũ manũ, ne uires. Videãt in nobis nõ titulũ tantũ, sed certas illas hois Christiani notas, uitã innoxia, studiũ benemerẽdi etiã de hostib⁹, iuictã oim iuriarũ tolerãtia, pecunie cõtēptũ, glorie neglectũ, uitã uillẽ

audiant coelestem illam doctrinam, cum huiusmodi uita
 congruentem. His armis optime subiguntur Turcæ. Nūc
 sepe numero mali pugnamus cum malis. Dicam aliud &
 utinam audacius, quam uerius, si titulū crucisq; tollas in=
 signe. Turcæ cum Turcis digladiamur. Si militum manu
 constituta est religio, si ferro confirmata, si bellis aucta,
 tueamur eam ijsdem præsidijs. Quod si diuersis rationi=
 bus peracta sunt omnia, cur ueluti Christi præsidio diffisi,
 ad ethnicas confugimus suppetias? At cur non iugulem, in
 quiunt, eos, qui nos iugulant? Itane putas indignū, siq;
 sit te scelerator. Cur non spolias spoliantem? Cur non con=
 uitiaris conuitianti? Cur non odisti, odio habentē? An Chri=
 stianum facinus esse putas, si trucidatis impijs quidē, sed
 tamen hoībus pro quibus seruandis mortuus est CHR I=
 stus, gratissimā diabolo uictimam mactes, bisq; delectes
 hostem, & quod occiditur homo, & quod occidit Christi=
 anus? Plerique dum uolunt uideri ualde Christiani, stu=
 dent Turcis quàm plurimum facere mali, & quod facere
 non possunt, execrantes, imprecantur. Cum hoc ipso ar=
 gumento, parum Christianum licet deprehendere. Suc=
 curre Turcis, ex impijs si potest reddito pios, si nō potes.
 opta, & agnoscam mentem Christianam. Verum hisce de
 rebus omnibus aliquanto copiosius audietur, cum edemus
 librum, cui titulum fecimus Antipolemo, quem olim Rho=
 mæ uitam agentes, ad Iulium secundum Rhomanum
 pontificem conscripsimus, eo tempore, quo de bello in
 Venetos

Venetos suscipiendo, consultabatur. Illud deplorandum potius quam refellendum. Si quis exactius rem excutiat, reperiet omnia ferè Christianorū bella, uel è stultitia uel è malicia nasci. Nonnulli iuuenes & rerum imperiti, maiorum malis exemplis, historiarum, quas de stultis prodidere stulti monumentis, ad hoc inflāmati, dehinc instigantibus adulatorum hortatibus, eximulantibus iureconsultis, ac Theologis assentantibus, aut conuiuentibus episcopis, fortassis & exigentibus, temere magis quam malitiose bellum suscipiunt, & tanto totius orbis malo discunt, bellum rem esse modis omnibus fugiendam. Alios occultum odium, alios ambitio, alios animi feritas, in bellū impellit. Quandoquidem ne nostra quidē Ilias quicquam præterquam stultorū regum & populorū continet iras. Sunt qui non aliam ob causam bellū mouent, nisi ut hac uia facilius in suos tyrannidem exerceant. Nam pacis temporibus, senatus autoritas, magistratuū dignitas, legum uigor, non nihil obstant, quo minus liceat principi, quicquid libet. At bello suscepto, iam omnis rerum summa, ad paucorum libidinem deuoluta est. Euehuntur, quibus bene uult princeps, deiciuntur quibus infensus est. Exigitur pecuniæ quātum libet. Quid multis? Tum demū sentiunt se uere monarchas esse. Colludunt interim duces, donec infelicem populum usque ad radicem arrosent. Hoc animo qui sint, an eos putas grauatim arrepturos, oblatam quācumq; belli occasionem? Deinde morbum nec-

strum honestis titulis præteximus. In his Turcarum opibus, & obtendo religionis defensionem, obsequor odio meo, & prætexo ius ecclesiæ. Seruio ambitioni, sequor iram, rapit animus ferox & impotens, & ruptum fœdus, uiolatam amicitiam, omissum nescio quid desponsalium legibus, aut simile quippiam causor. Iam dictum mirum est, quàm non assequantur hoc ipsum, quod affe-
 Etant, & dum stulte uitant hoc, aut illud malum, in aliud, aut etiam in idem multo grauius incidant. Etenim si gloria ducuntur, non paulo magnificentius est seruare, quàm perdere, multo pulchrius extruere ciuitatem, quàm demoliri. Deinde ut prosperrimo Marte res geratur, quanta gloria portio redibit ad principem, unde magnam partem sibi uindicat populus, cuius pecunia res confecta est, maiorem miles exterus, ut plerunq; fit, & conducti-
 tius, nonnullam duces, maximam fortuna, quæ cum in omni negotio, tum in bello ualet plurimum. Si sublimitas animi stimulat in bellum, uide quæso, quàm non recte tibi consulis ista ratione. Dum uni non uis cedere, puta uicino principi, fortassis affini, forsitan olim bene merito, quanto abiectius te supplicem facis, dum suppetias imploras barbarorum? Dum in æstis, hominibus, prædonibus (per hos enim potissimum bellum geritur) polliceris, adularis, palparis. Et dum in æqualem feroculus esse studes, infimæ mortalium seâ te ipsum cogis submittere. Dumq; paras qualemcūq; finitimū suis sedibus deicere, pe silentissimam ne-

mam nebulonum colluuiem, in tuas sedes admittas oportet. Non fidis affini, & armatae multitudini credis te ipsum? Quanto tutiorem poterat reddere concordia? Si lucro traheris, calculos adhibe. Placeat bellum, nisi uideris non aestimandis dispendijs, compendium peti, non solum longe minus, sed etiã incertum. Sed consulis reipublicae, immo non alia uia citius, ac perditius pereunt reipublicae, quàm bello. Priusquàm incipias, iam plus nocuisti patriae, quàm sis profuturus uictor. Exhauris diuini opes, luctu funestas domos, omnia latronibus, furibus, stupratoribus implet. Has enim reliquias parit bellum. Et cum ante licuisset uniuersa frui Gallia, à multis regionibus te ipsum excludis. Si uere tuos amas, quin tibi illa ueniunt in mentem. Cur ego hanc tam floridam uuentutem omnibus malis obijciam? Cur tot matronas suis maritis, tot liberos suis orbabo parentibus? Cur titulum, nescio quem, & anceps ius, meorum asseram sanguine? Vidimus cum praetextu defendendae ecclesiae, bellum esset susceptum, crebris decimationibus sic expilari sacerdotes, ut nullus hostis potuerit hostilius. Itaq; dum stulte uitamuis foueam, ultro nos ipsos in foueam praecipitamus. Dum leuem iniuriam pati non possumus, ipsi nos summis afficiamus contumelijs. Dum pudet morigerum uideri principi, supplices reddimur infimis. Dum libertatē imprudēter affectamus, grauissimae seruituti nosmet irretimus. Dū paululū uenamur lucri, dānis immēsis nos ac nostros afficiamus.

Prudentis

Prudentis erat hæc secum expendere, Christiani, si modo uere Christianus sit, rem tam tartareã, tam alienam à uita simul & doctrina Christi, modis omnibus fugere, deprecari, propellere. Quod si uitari nullo pacto potest ob multorum improbitatem, ubi nihil intentatum reliqueris, posteaquam pacis studio omnem moueris lapidem, tum proximum erit dare operã, ut mala res per malos geratur, & quamminimo dispendio humani sanguinis conficiatur. Si demus operam, ut re simus id, quod audimus, hoc est, nihil admiremur, nihil ambiamus, quod est huius mundi. Nam si tantũ hoc agimus, ut hinc quammaxime expediti euolemus, si toto nisu rapiamur ad, coelestia, Si felicitatis nostræ summam in uno Christo collocamus, Si quicquid est uere bonũ, uere splendidum, uere uicundum in hoc uno situm esse credimus, si persuasum habemus hominẽ piũ à nemine ledi posse. Si perpendimus quã inania sint, quã fugacia, rerum humanarum ludibria. Si penitus intuemur, quã ardua res sit, hominem quodammodo transformari in deum, & hic ita meditatione quadam indefatigabili respurgari ab huus mundi contagijs, ut mox abiecto corporis exuuiõ, in Angelorum demigret consortium. In summa si præstamus hæc tria, sine quibus nemo Christiani cognomen promeretur, Innocentiam, ut puri simus à uitijs, Charitatem, ut bene mereamur quoad fieri potest de omnibus, Patientiã, ut malefacientes toleremus, & si liceat,

Et si licet, iniuriam beneficijs obruamus, quaeso quod
 bellum possit inter nos de nugis existere? Si fabula est
 Christus, cur non explodimus ingenue, cur illius titulo
 gloriamur? Si is uere est et uia, et ueritas, et uita,
 cur omnes nostrae rationes ab hoc exemplari tantopere
 dissident? Si Christum authorem agnoscamus, qui cha-
 ritas est, et nihil docuit, nihil tradidit, nisi charita-
 tem et pacem, agite non titulis et insignibus, sed factis
 hunc exprimamus et uita. Amplectamur pacis studi-
 um, ut CHRISTVS uicissim agnoscat suos. In hoc
 pontifices, in hoc principes, in hoc ciuitates, consilia sua
 conferant. Satis haecenus fusum Christiani sanguinis.
 Satis uoluptatum exhibuimus Christiani nominis hosti-
 bus. Quod si quid suo more tumultuatur populus, à prin-
 cipibus cohibeatur, quos hoc oportet esse in republica,
 quod oculus est in corpore, quod in anima ratio. Rur-
 sum si quid turbant principes, certe Pontificum est, sua
 prudentia, suaque auctoritate, rerum motus componere.
 Vel tandem satiati bellis tam diutinis, pacis tangamur de-
 siderio. Trahit huc ipsa calamitas, inuitat CHRIS-
 TVS, adhortatur Pontifex, si quisquam alius uere
 maximus LEODEAMUS, ac uere pacifica Salomonis
 nostri, uices agens. Cuius omnia uota, omnia consilia,
 omnes conatus huc tendunt, ut quos communis copulat
 fides, eos et communis iungat concordia. Hoc molitur
 ut ecclesia, non opibus, aut imperio, sed suis ac proprijs
 dotibus

46 DVLCE BEL. INEX. ERAS. AVT.
dotibus efflorescat. Pulcherrimum profecto munus, ac
prorsus tali dignum heroe, clarissimis illis Mediabus
prognato, quorum auli prudentia factum, ut inclyta
Florentinorum civitas, diutina pace fuerit florentissima,
quorum domus omniū bonarum disciplinarum fuit prae-
sidium. Ipse placidum ac mite sortitus ingenium, à tene-
ris, ut aiunt unguiculis, humanis literis, ac mansuetio-
ribus musis est initiatus, inter eruditissimos viros, ac ue-
lut in musarum gremio educatus, uitam ac famam incul-
patam, & ne in liberrima quidem civitate Rhoma, ul-
la unquam sinistri rumoris aspersam macula, ad sum-
mum pontificium attulit. Ad quod hic non ingessit sese,
sed nihil, minus quàm hoc expectans, ueluti diuina
uocè nominatim asatus est, quo rebus humanis longa bel-
lorum tempestate fessis, succurreret. Sit penes Iulium
belli gloria, habeat ille sibi suas uictorias, habeat sibi
magnificos triumphos. Quæ quàm deceant Christianū
pontificem, haud est mei similitum pronunciare. Dicam
hoc modo, Gloriam illius, qualiscunq̄e fuit, cum plu-
rimorum exitio doloreq̄e cōiunctam fuisse. Longe plus
ueræ gloriæ pariet Leoni nostro pax orbi reddita, quàm
Iulio pepererunt, tot bella per uniuersum orbem, uel
excitata fortiter, uel gesta feliciter. Sed longus quàm par
est huic digressioni, uidebimur immorati, ijs qui de pro-
uerbijs, quam de pace, belloq̄; malunt audire.

FINIS.

MOGVNTIAE EX AEDI-
BVS IOANNIS SCH-
OEFFR. ANNO.
M. D. XXI.

DESIDERIO ERASMO MAGNO SCI-
entiarum atque Literatura politioris vindi-
ci, et instauratori Viro seculi sui primario,
Civi omnium praestantissimo, ac nomini immor-
talitatem scriptis aeternis iure consecuto.

S. P. Q. Roterdamus.

Ne quod tantis apud se suosq;
Posteris virtutis praemium
deesset,
statuam sanc ex aere publico
erigendam curaverunt.

Barbaria talem se lebellator Erasmus,
Maxima laus Batavi nomini, ore tulit.
Reddilit en! Fasq; ars obluata sinistris,
De tanto spoliū, nata quod urna viro est.
Ingenii caeleste iubar majusq; caeco
Tempore qui reddat, solus Erasmus erit.

DAN. HEINSIUS.

Natus Roterdami.

Octob. XXVIII.

Anno M. IVc. LXVII.

Senatus Basilia XII. Julii.

Anno M. D. XXXV.

Handwritten text at the top of the page, likely bleed-through from the reverse side.

Vertical handwritten text along the left edge of the page, possibly a marginal note or index.

Main body of handwritten text in the center of the page, appearing as bleed-through from the reverse side.

Handwritten text at the top edge of the page, likely bleed-through from the reverse side.

Vertical handwritten text along the left edge of the page, possibly a marginal note or a list.

Main body of the page, which is mostly blank with some faint, illegible markings and a large water stain.

28
Ab 87032

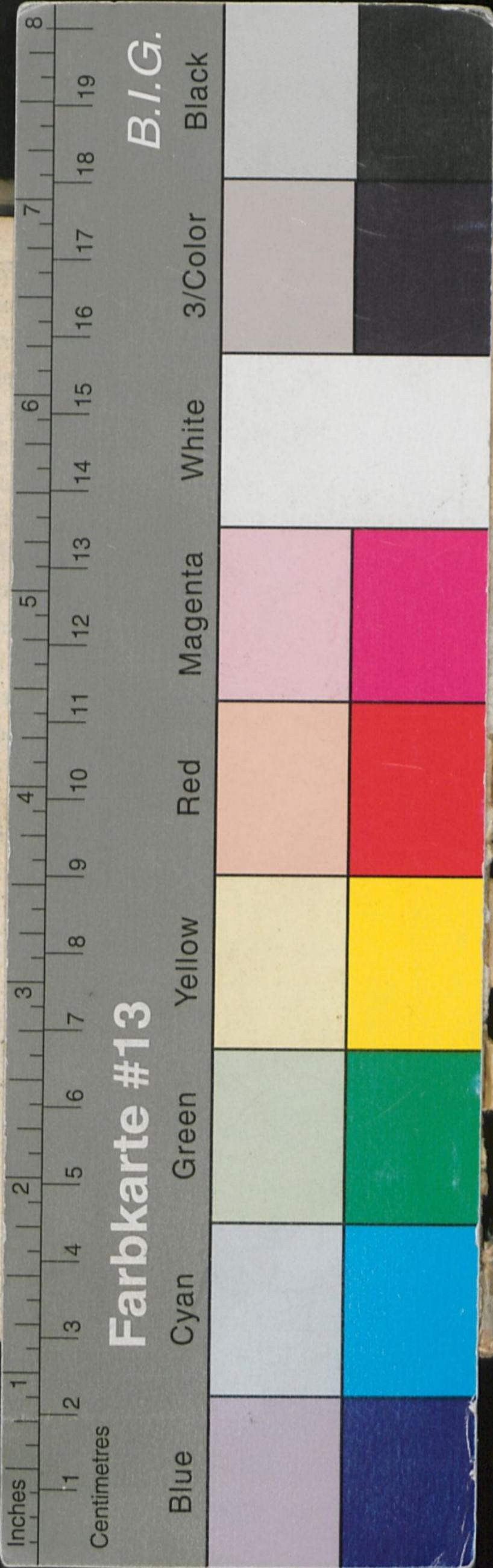
ULB Halle

3

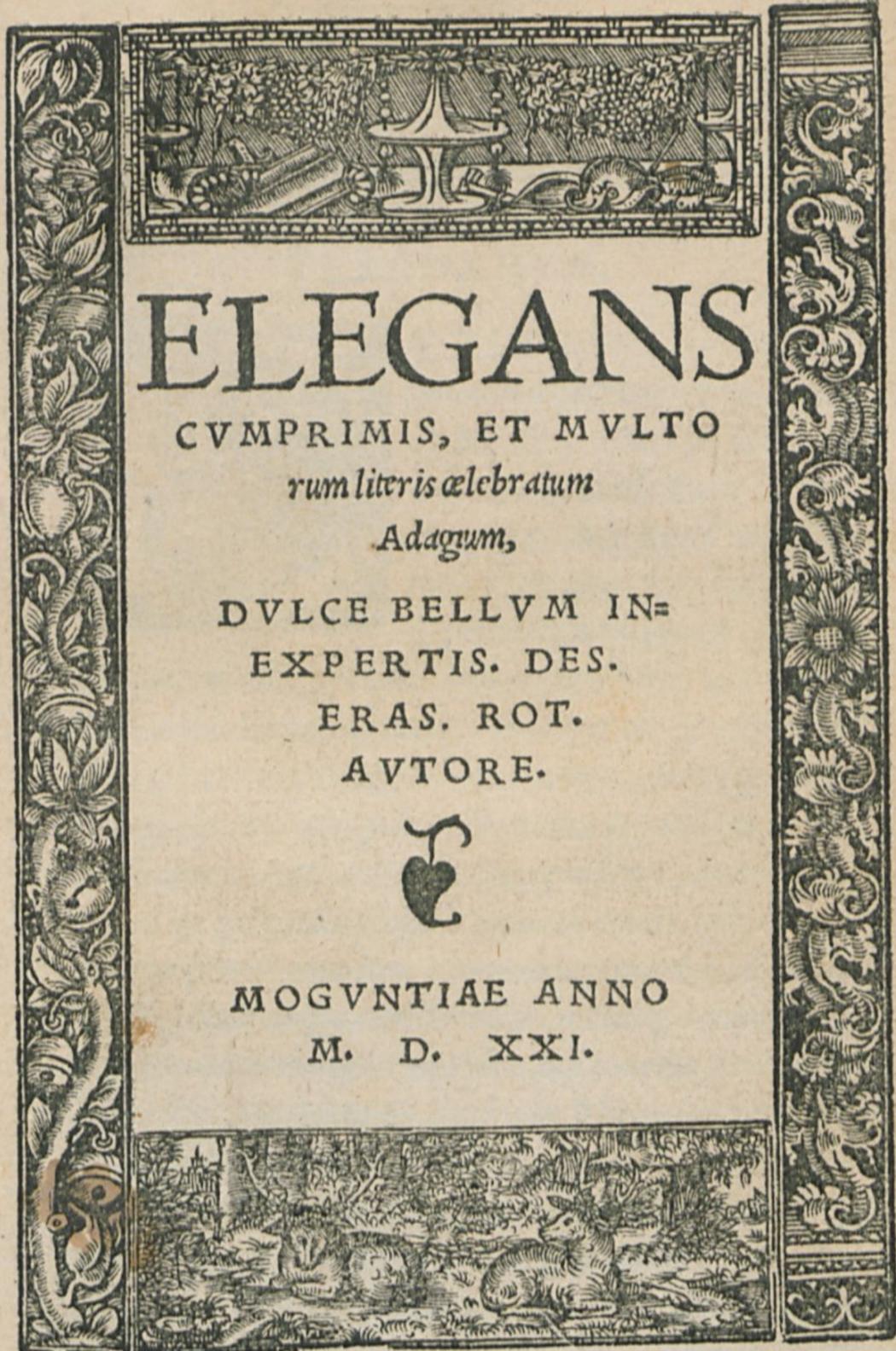
001 965 379

sb

2.

ELEGANS

CVM PRIMIS, ET MVLTORVM
literis celebratum

Adagium,

DVLCI BELLVM IN-
EXPERTIS. DES.
ERAS. ROT.
AVTORE.

MOGVNTIAE ANNO
M. D. XXI.

